Laura Terho
hallitusneuvos
TUTO/HYT

VN/1982/2026

Lakivaliokunnalle

K 3/2026 vp (Hallituksen vuosikertomus 2025); lausumat lapsenhuoltolain uudistamisesta ja lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumisesta

Eduskunnan lausumiin eduskunnan vastauksissa EV 175/2018 vp ja EV 153/2024 vp liittyen todetaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan osalta kunnioittavasti seuraavaa.

Lapsenhuoltolain uudistus (HE 88/2018 vp – EV 175/2018 vp)

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ja arvioi vuoroasumisen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön sekä valmistelee viipymättä tarvittavat lainsäädäntömuutokset annettaviksi eduskunnalle.

Vuoroasumista koskien on ollut aiempien vuosien aikana useita toimenpiteitä, joita on kuvattu aiemmissa vastauksissa. Keväällä 2025 julkaistussa raportissa ”Selvitys vaativista erotilanteista ja palvelujärjestelmästä: Kansallisen lapsistrategian toimenpide 12”[1] erityisen ongelmalliseksi lapsen kannalta nostettiin ns. sopimukseton tila, jossa lapsella ei ole lainkaan yhteyttä toiseen vanhempaansa sen vuoksi, että toinen vanhempi ei esimerkiksi noudata oikeuden tai lastenvalvojan vahvistamaa sopimusta lapsen vuoroasumisesta. Tähän liittyen selvityksessä ehdotetaan (ehdotus 13, s. 146), että sosiaalihuollon ammattilaisilla tulisi jatkossa olla vahvempi rooli sopimuksettoman tai sopimuksen vastaisen tilanteen ehkäisemisessä ja nopeassa ratkaisemisessa.

Selvityksen laatimisen jälkeen on valmisteltu uutta sosiaalihuoltolakia, joka on parhaillaan lausuntokierroksella, sekä uutta lakia lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavista terveydenhuollon yksiköistä (HE 63/2026 vp). Sosiaalihuoltolain luonnokseen on sisällytetty selkeyttäväksi tarkoitettu pykälä lastenvalvojapalveluista. Kyseisessä pykälässä korostetaan lastenvalvojan roolia lapsen edun huomioimisessa. Edellä mainitussa esityksessä (HE 63/2026 vp) ehdotetaan, että rikosepäilyjen selvittämisessä avustavat terveydenhuollon yksiköt myös kouluttaisivat ja tukisivat olosuhdeselvityksiä tekeviä hyvinvointialueiden työntekijöitä lapsen omien toivomusten ja mielipiteen selvittämisessä.

Vuoroasuminen on huomioitu lisäksi sosiaaliturvan uudistuksen työssä. Sosiaaliturvakomitean toimeksiannosta toteutettiin tutkimushanke, jonka raportti ”Lapsiperheiden pienituloisuus, sosiaaliturva ja asumisjärjestelyt”[2] julkaistiin lokakuussa 2024. Komitea käsittelee sosiaaliturvan yksilö- ja perhekohtaisuutta, elatusvelvollisuuksia ja erilaisia asumis- ja perhetilanteita – kuten lapsen vuoroasumis- ja muita kahden kodin tilanteita – syyskaudella 2025. Komitean ehdotukset ja linjaukset sosiaaliturvan uudistamiseksi julkaistaan loppumietinnössä vuoden 2026 lopussa.

---

[1] Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2025:12.
[2] Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:35.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhemmuuden ja parisuhteen tukea ja erotilanteiden palveluja pitkittyneiden ja vaikeiden lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien riitojen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti syksyllä 2024 osana kansallisen lapsistrategian työtä selvityshenkilöryhmän laatimaan raportin mm. siitä, miten erilaiset palvelut ja muut viranomaistoimet ja tuomioistuinten päätöksenteko toimivat tilanteissa, joissa vanhemmat asuvat erillään ja tilanteeseen liittyy haasteita, sekä millä toimilla järjestelmää (palvelut ja päätöksenteko) ja sääntelyä voidaan parantaa, jotta lapsen oikeudet toteutuisivat ja lapsen asema vaikeissa erotilanteissa, huoltajuusriidoissa ja oikeusprosesseissa paranisi. Edellä mainitussa selvityksessä ehdotettiin (ehdotukset 6b ja 6c, s. 139) muun muassa, että vaativimmissa erotilanteissa ammattilaiset saisivat lapsen kuulemiseen ohjausta lasten ja nuorten oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksiköistä, hyödyntäen yksiköiden konsultaatiota ja käytössä olevia tukirakenteita, ja että lasten ja nuorten oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksiköiden työtä ohjaavan lain uudistamisen yhteydessä mahdollistettaisiin, että yksiköiden työ voisi kohdistua myös vaikeimpiin huoltoriitoihin ja että kaikista vaativimmissa erotilanteissa lasten kuuleminen keskitettäisiin kyseisille yksiköille, vaikka kyse ei olisikaan lapseen kohdistuvan rikoksen selvittelystä. Edellä mainitussa hallituksen esityksessä (HE 63/2026 vp) yksiköille on ehdotettu koulutuksellista ja konsultoivaa roolia.

Lisäksi meneillään on selvitys vaativiin erotilanteisiin liittyvistä kustannuksista. Selvitys valmistuu syksyllä 2026.

4. Eduskunta edellyttää, että lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan olosuhdeselvityksen tekemisestä annetaan valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta sekä arvioidaan tarve säätää kelpoisuusvaatimukset selvityksen tekemiselle.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asettama asiantuntijatyöryhmä valmisteli vuosien 2020–2021 aikana valtakunnallisen ohjeistuksen lapsenhuoltolain mukaisten olosuhdeselvitysten laatimisen tueksi. Työryhmä arvioi myös asiaan liittyvää koulutusten ja pätevyysvaatimusten tarvetta. Oppaasta lapsenhuoltolain mukaisen hyvinvointialueen selvityksen laatimiseksi[3] julkaistiin syksyllä 2024 kolmas uudistettu laitos. Oppaan julkaisemisen yhteydessä on annettu myös koulutusta ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivuja on päivitetty. Lisäksi on julkaistu asiantuntijaryhmän kannanottona julkaisu ”Lapsenhuoltolain mukaisen tuomioistuimelle annettavan selvityksen tekemiseen tarvittava kelpoisuus, täydennyskoulutus ja yhteistyörakenteet: Asiantuntijatyöryhmän kannanotto”[4]. Edellä mainitussa esityksessä (HE 63/2026 vp) ehdotetaan yksiköille koulutuksellista ja konsultoivaa roolia olosuhdeselvityksiä ja lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa koskien. Lisäksi esityksessä ehdotetaan THL:lle koordinoivaa roolia.

Lisäksi edellä mainitussa raportissa ”Selvitys vaativista erotilanteista ja palvelujärjestelmästä: Kansallisen lapsistrategian toimenpide 12” ehdotetaan (ehdotus 6a, s. 139), että olosuhdeselvitystyöntekijöiden pätevyys ja osaaminen saatetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeistuksen mukaiseksi koko maassa. Tämä ei ole toistaiseksi edennyt lainsäädännön valmistelun tasolle.

[3] THL Ohjaus 7/2024.
[4] THL Ohjaus 12/2022.

Laura Terho
hallitusneuvos
TUTO/HYT VN/1982/2026

Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttaminen (HE 130/2024 vp – EV 153/2024 vp)

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhempien, perheiden sekä lähisuhdeväkivallasta epäiltyjen ja uhrien tukea ja palveluja sekä palveluihin ohjausta samoin kuin huolehtii tuen ja palvelujen riittävästä rahoituksesta lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta on valmistellut uuden Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman vuosille 2026–2033. Samanaikaisesti sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltiin uusi Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelma vuosille 2026–2033. Suunnitelmat sovitettiin keskenään yhteen. Tuen ja palvelujen sekä palveluihin ohjaamisen vahvistaminen ja kehittäminen on huomioitu näissä ohjelmissa. Kuitenkin on otettava huomioon, että kumpaankaan suunnitelmaan ei ole erillisrahoitusta toimenpiteiden toteuttamisen tueksi, joten toteutuminen on toimenpiteitä toteuttavien tahojen omien resurssien ja sitoutumisen varassa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos julkaisi vuonna 2024 selvityksen ”Lähisuhdeväkivallan ja seksuaaliväkivallan tekijätyö Suomessa: Palvelut, ohjelmat ja lähisuhdeväkivallan tekijöiden kohtaaminen sote-palveluissa”.[5] Selvitykseen sisältyy useita suosituksia väkivallan ehkäisemisestä ja tekijöille suunnattavista palveluista.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan hallitusohjelman mukaisesti arviointia kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavan lainsäädännön tarpeesta väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamisessa. Arviointi valmistuu kuluvan hallituskauden aikana.

Turvakotien rahoitusta on kasvatettu suunnitelmallisesti ja palvelun saatavuutta pyritään edelleen vahvistamaan. Vuonna 2026 turvakotien rahoitus on 31 miljoonaa euroa. Vuonna 2026 on avattu 15 uutta turvakotipaikkaa eri puolilla Suomea.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lähisuhdeväkivallan sovittelun kiellon soveltamista, toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen vuoden 2028 loppuun mennessä. Seurata tulee muun muassa lähisuhdeväkivallan sovittelun kiellon vaikutuksia uhrien asemaan ja uhrien kokemuksia lainmuutoksesta sekä lähisuhdeväkivaltarikosten epäillyille ja uhreille tarjolla olevien palvelujen riittävyyttä ja yhdenvertaista saatavuutta, resursointia samoin kuin palveluihin ohjaamisen toteutumista käytännössä. Myös vaikutuksia lapsiin on seurattava. Lisäksi seurata tulee lähisuhdeväkivaltarikosten käsittelyssä ja käsittelymäärissä eri rikosprosessiketjun vaiheissa tapahtuvia muutoksia sekä poliisille, syyttäjille ja tuomioistuimille osoitettujen määrärahojen riittävyyttä. Niin ikään vaikutuksia lähisuhdeväkivaltarikosten sovitteluun muutoin kuin sovittelulainmukaisessa menettelyssä tulee seurata samoin kuin vaikutuksia tällaisia sovintoja koskeviin viranomaiskäytäntöihin sekä etenemiseen rikosprosessissa.

Lähisuhdeväkivallan sovittelu kiellettiin lailla rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta (966/2024), jonka eduskunta hyväksyi joulukuussa 2024 ja joka tuli voimaan 1.1.2025. Lakimuutoksen myötä soviteltavaksi ei saa ottaa väkivaltaa sisältäviä rikoksia eikä eräitä muita rikoksia, jotka ovat kohdistuneet rikoksesta epäillyn läheiseen. Muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä

[5] THL Raportti 7/2024.

rikosprosessiketjun toimijoiden resurssien riittävyyttä seurataan. Asiasta on keskusteltu rikosasioiden sovittelun neuvottelukunnassa vuonna 2025.